

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

УДК 347.78

БАЖЕНОВ М. І.,

аспірант кафедри цивільного права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

МІЖНАРОДНЕ НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА ІНФОРМАЦІЇ В СИСТЕМІ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

Анотація. У статті досліджується право інформації, передбачене в Угоді про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, яке застосовується в процесі захисту прав інтелектуальної власності. Автором аналізується вплив міжнародного нормативно-правового регулювання цього права на національне законодавство України, встановлюються проблеми й перспективи впровадження його в національних реаліях.

Ключові слова: право інформації, захист прав інтелектуальної власності, вимога інформування, канали розповсюдження товарів і послуг, треті особи.

Постановка проблеми. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (далі – Угода TRIPS) у ст. 47 містить норму щодо права інформації, яка проголошує: «Члени можуть передбачити, що органи судової влади повинні мати право, якщо це буде відповідати серйозності порушення, вимагати від порушника інформувати власника прав про третіх осіб, задіяних у виробництві й розповсюдженні товарів і послуг, що порушують його права, а також про їхні канали розповсюдження» [1]. Статус Угоди TRIPS як обов'язкової для держав, що мають намір стати членом Світової організації торгівлі (далі – СОТ), дає змогу стверджувати про поширення правової регламентації права інформації на національному рівні практично всіма членами СОТ. Проте конструкція норми щодо цього права в Угоді TRIPS дає змогу розцінювати її як необов'язко-

ву, а тому національні нормативно-правові регулювання достатньо відрізняються в різних країнах.

На рівні регіонального європейського законодавства, зокрема, у Директиві 2004/48/ЄС Європейського парламенту та Ради про забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності (далі – Директива), також містяться положення про право інформації, яке розширено тлумачить норми міжнародного законодавства. У разі продовження Україною євроінтеграційних процесів вимоги Директиви стануть обов'язковими також для національного законодавства, а тому потребують вивчення щодо можливості їх застосування в національних реаліях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню права інформації в системі захисту прав інтелектуальної власності присвячено чимало праць національних і зарубіжних учених, серед яких слід назвати І. Басомбріо, Дж. Бронкерза, Д. Веркада, І. Ващинця, Г. Вовк, О. Гавриленко, Р. Еннана, Ю. Капіцу, Н. МакНеліса, О. Штефан та багатьох інших. Проте окремі аспекти права інформації у вітчизняній цивілістичній науці недостатньо розглядалися або є настільки дискусійними серед науковців, що потребують подальших досліджень.

У національній цивілістичній науці недостатньо вивчалися питання щодо визначення меж інформації, яка має бути представлена суду, про третіх осіб, задіяних у виробництві й розповсюдженні товарів і послуг, що порушують його права, а також про їхні канали розповсюдження; щодо застосування права інформації в разі суперечності з конституційним правом на відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів. Робіт, у яких аналізувалась би судова практика втілення права інформації в життя, нами взагалі не виявлено.

Метою статті є дослідження міжнародного нормативно-правового регулювання права інформації в процесі захисту прав інтелектуальної власності та його впливу на національне законодавство, аналіз проблем і перспектив правозастосовної практики в Україні, окреслення можливостей щодо вдосконалення національного нормативно-правового регулювання права інформації.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи норми Угоди TRIPS із метою визначення ролі права інформації серед інших цивільно-правових та адміністративних процедур, нами було встановлено такі його особливості:

1) право інформації має статус єдиного права в цивільно-правових процедурах із необов'язковим застосуванням. Про це свідчить конструкція «члени можуть передбачити», тоді як в усіх інших елементах цивільно-правових процедур застосовується формулювання «органи судової влади повинні мати право»;

2) особливістю права інформації є те, що згідно з нормами Угоди TRIPS воно може застосовуватись винятково «якщо це буде відповідати серйозності порушення», тобто в справах із необережного порушення пра-

ва інтелектуальної власності, у яких не переслідувалась комерційна мета, право інформації застосовуватись не може;

3) під час застосування права інформації суд володіє повноваженнями вимагати від порушника інформацію про третіх осіб, задіяних у виробництві й розповсюдженні товарів і послуг, що порушують права власника, а також про канали їх розповсюдження. Однак ця інформація адресується не суду, який має враховувати її в конкретній справі, що ним розглядається, а правовласнику, який після заволодіння такою інформацією матиме можливість притягувати до відповідальності інших осіб, які порушують його права;

4) конструкція правової норми ст. 47 Угоди TRIPS не дає змогу чітко відповісти на питання, чи право інформації застосовується винятково до посередників, чиїми послугами користувався відповідач у процесі порушення прав інтелектуальної власності, чи воно має змогу застосовуватися до будь-яких третіх осіб, задіяних у виробництві й розповсюдженні товарів і послуг, що порушують права власника, а також каналів їх розповсюдження. Вказана нечіткість може сприяти закріпленню на рівні національних законодавств норм, які даватимуть змогу застосовувати право інформації без належного дослідження судами взаємозв'язку третіх осіб із відповідачами в справах. Аналізоване право в зазначених випадках зможе використовуватися недобросовісними правовласниками для збору цінної інформації про будь-яких осіб, задіяних у виробництві й розповсюдженні товарів і послуг, у яких містяться об'єкти права інтелектуальної власності.

З огляду на всі вказані вище особливості міжнародно-правового регулювання Директива в ст. 8 доповнює відповідну норму Угоди TRIPS, чим для країн-членів Європейського Союзу (далі – ЄС) визначає порядок застосування права інформації в процесі захисту прав інтелектуальної власності.

Так, європейське нормативно-правове регулювання права на інформацію, згідно з Директивою, зводиться до такого: «Держави-члени гарантують у контексті процедур, пов'язаних із порушенням права інтелектуальної власності та у відповідь на виправдане й пропорційне прохання позивача можливість для компетентних судових органів постановляти рішення про надання інформації щодо походження й каналів збуту товарів або послуг, які порушують право інтелектуальної власності, правопорушником або будь-якою іншою особою, щодо яких було виявлено, що вони:

а) володіють товарами, що порушують права, у комерційному масштабі;

б) використовують послуги, що порушують права, у комерційному масштабі;

с) надають у комерційному масштабі послуги, які використовуються в діяльності, що порушує права;

д) були визначені особою, зазначеною в підпунктах «а», «б» або «с», як залучені до виробництва, виготовлення чи збуту зазначених товарів або надання зазначених послуг» [2].

З аналізу вищевказаної норми європейського права вбачається, що всі держави-члени мають передбачити можливість компетентних судових органів постановляти рішення про надання інформації, проте постановлятися таке рішення має винятково у відповідь на виправдане й пропорційне прохання позивача. Тому європейський законодавець зняв можливість неоднозначного трактування норми міжнародного законодавства та встановив обов'язок суду досліджувати виправданість і пропорційність прохання позивача про застосування права інформації. Цим самим суди держав-членів ЄС матимуть можливість попереджувати дії недобросовісних правовласників.

Варто відзначити, що в ст. 8 Директиви європейським законодавцем чітко встановлено вимоги до третіх осіб, інформація про яких збиратиметься для правовласника. Важливо також, що всі категорії третіх осіб повинні мати прив'язку до «комерційного масштабу» володіння чи користування.

У ч. 2 ст. 8 Директиви встановлюються вимоги до інформації, яка зазначається в ч. 1 цієї норми та у відповідних випадках включає такі дані:

а) імена й адреси виробників, виготовлювачів, дистриб'юторів, постачальників та інших попередніх володільців товарів або послуг, а також оптових і роздрібних торговців, для яких вони призначаються;

б) інформацію про вироблені, виготовлені, поставлені, отримані або замовлені кількості, а також про ціну, отриману за відповідні товари чи послуги [2].

Вказаною нормою європейський законодавець чітко відмежував інформацію, яка може збиратися за вимогою суду, від усіх інших категорій інформації, яка може становити інтерес для недобросовісного правовласника.

Редакція ч. ч. 1 та 2 ст. 8 Директиви дає змогу зробити висновок, що європейським законодавцем встановлюється можливість застосування права інформації, проте таке застосування здійснюється в чітко визначених межах. Наявність цих меж підтверджує також ч. 3 ст. 8 Директиви, у якій вказано: «Пункти 1 та 2 застосовуються без шкоди для інших положень законодавства, які:

а) наділяють володільців ширшими правами на отримання інформації;

б) регулюють використання інформації, що повідомлятиметься відповідно до цієї статті в ході цивільних або кримінальних процедур;

с) регулюють відповідальність за зловживання правом на отримання інформації;

д) надають можливість відмови від надання інформації, що примушує особу, зазначену в п. 1, визнати власну участь або участь своїх близьких родичів у порушенні права інтелектуальної власності;

е) стосуються охорони конфіденційності джерел інформації або оброблення персональних даних» [2].

Під час визначення меж права інформації Директива постановляє надзвичайно важливі положення превалювання вищих за статусом прав особи: відмовитись від надання інформації про себе або своїх близьких родичів у разі порушення права інтелектуальної власності, щодо захисту персональних даних тощо. Практика застосування відповідних положень превалювання одних прав над іншими міститься в рішеннях Європейського суду з прав людини за такими справами, як «Функе проти Франції» та «Ернст Саундерс проти Об'єднаного королівства Великобританії».

Так, у справі «Функе проти Франції» в обґрунтуванні скарги заявник стверджував, що призначення йому кримінального покарання за відмову подати митниці документи є порушенням його права на справедливий розгляд. На його думку, влада порушила його право не свідчити проти самого себе, яке являє собою загальний принцип, закріплений як у правопорядку держав-членів, так і в Європейській конвенції про захист прав та основоположних свобод, Міжнародному пакті про громадянські й політичні права. Хоча представники влади не подали скаргу на порушення паном Функе положення про закордонні фінансові операції, вони почали проти нього кримінальне переслідування, у результаті чого пану Функе довелося сприяти пред'явленню йому звинувачення. Це тим паче неприпустимо, що, користуючись міжнародною взаємодопомогою, представники влади самі могли отримати від іноземних держав необхідні для пред'явлення обвинувачення докази. У рішенні суду за досліджуваною справою вказується: «З огляду на те, що митна адміністрація ніколи не пред'являла пану Функе прямих звинувачень у порушенні відповідного валютного й фінансового законодавства, порушення його прав мало місце» [3].

Національне законодавство України перед вступом до СОТ було узгоджено з вимогами Угоди TRIPS, а тому право інформації знайшло свою регламентацію також у спеціальному законодавстві щодо права інтелектуальної власності. Зокрема, у пп. «ж» п. 1 ст. 52 Закону України «Про авторське право і суміжні права» вказано, що за порушень будь-якою особою авторського права та (або) суміжних прав суб'єкти мають право вимагати від осіб, які порушують авторське право та (або) суміжні права позивача, надання інформації про третіх осіб, задіяних у виробництві й розповсюдженні контрафактних примірників творів та об'єктів суміжних прав, а також засобів обходу технічних засобів захисту, та про канали їх розповсюдження [4]. На відміну від норм європейського права, національний законодавець не висуває вимогу «комерційності масштабів» використання, як і не встановлює перелік та межі інформації, що підлягає розголошенню. До речі, прямої вказівки про можливість застосування права інформації в процесі захисту патентних прав норми Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» не містять, а це дає змогу зробити висновок про різні можливості механізмів захисту щодо різних об'єктів права інтелектуальної власності. Слід також враховувати, що Цивільний процесуальний кодекс

України та Господарський процесуальний кодекс України надають можливість суду витребувати докази, викликати свідків для з'ясування питань, що мають відношення до справи. Проте заявлення окремих позовних вимог про надання правовласнику інформації щодо третіх осіб, походження й каналів збуту товарів або послуг, які порушують право інтелектуальної власності, інакше, як у справах про порушення авторських та (або) суміжних прав, національним законодавством не передбачається.

Судової практики втілення права інформації в життя в національних умовах не достатньо. Навіть ті справи, які є в Єдиному реєстрі судових рішень, вказують на неоднозначне трактування цього права правовласника. Так, Господарський суд міста Києва розглядав справу № 910/12771/14 від 02.10.2014 р. про зобов'язання надати інформацію. Розглянемо її детальніше.

Товариство з обмеженою відповідальністю «ЮНІВЕРС МЕДІА ГРУП» (далі – позивач) звернулося до Господарського суду міста Києва з позовом до Приватного акціонерного товариства «МТС Україна» (далі – відповідач) про зобов'язання відповідача надати інформацію про використання музичних творів, які входять до каталогу ТОВ «ЮНІВЕРС МЕДІА ГРУП» (позивача), у зв'язку з виявленим фактом порушення прав останнього, а саме:

1. Чи використовувалися твори, що входять до каталогу ТОВ «ЮНІВЕРС МЕДІА ГРУП», за допомогою сервісів ПрАТ «МТС УКРАЇНА» (веб-сайтів www.goodok.mts.com.ua, <http://muzion.ua>, www.m.mts.com.ua, «GOOD'OK», «MUZON» та «Музика нон-стоп»)?

2. Якщо ПрАТ «МТС УКРАЇНА» не використовувало музичні твори, що входять до каталогу ТОВ «ЮНІВЕРС МЕДІА ГРУП», за допомогою своїх сервісів, то які особи використовували ці твори за допомогою сервісів ПрАТ «МТС Україна»?

3. Обґрунтувати підстави, на яких здійснювалося використання творів, що входять до каталогу ТОВ «ЮНІВЕРС МЕДІА ГРУП», ПрАТ «МТС УКРАЇНА» або іншими особами, які використовували за допомогою сервісів ПрАТ «МТС Україна» ці музичні твори з 01.10.2012 р. по 01.05.2014 р.

4. Надати звітні дані про використання творів, які входять до каталогу ТОВ «ЮНІВЕРС МЕДІА ГРУП», за допомогою сервісів ПрАТ «МТС Україна», у тому числі перелік творів, кількість прослуховувань, кількість завантажень, вартість транзакцій, короткі номери, а також суми коштів, які надійшли й були виплачені на адресу осіб, які використовували музичні твори, що входять до каталогу ТОВ «ЮНІВЕРС МЕДІА ГРУП», за період з 01.10.2012 р. по 01.05.2014 р.

Розглядаючи справу по суті, суд з'ясував, що заявлений позов з обраним способом захисту не відповідає теоретичному поняттю «позов», оскільки фактично спрямовується на збір доказів та встановлення осіб-порушників. Тобто цей позов не спрямовується на захист порушеного права, а є підготовкою до зміни заявлених позовних вимог.

Також суд відзначив, що між сторонами відсутні будь-які договірні відносини, з яких поставав би обов'язок відповідача надавати інформацію,

яка є предметом розгляду в цій справі, у тому числі в порядку, передбаченому ст. 47 Закону України «Про авторське право та суміжні права».

Відповідно до вимог ст. 33 Господарського процесуального кодексу України кожна сторона повинна довести обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог і заперечень.

За таких умов, оскільки між сторонами відсутні договірні зобов'язання, які зобов'язували б відповідача надавати позивачеві інформацію, з огляду на те, що в разі порушення авторських прав позивача він має право вжити заходи в спосіб, передбачений ст. 52 Закону України «Про авторське право і суміжні права», суд визнає вимоги позивача необґрунтованими та такими, що не підлягають задоволенню [4].

Аналіз вищевказаної справи доводить, що суди України не розглядають можливість застосування права інформації як окремої позовної вимоги, а також не надають правовласникам можливості зібрати інформацію про порушення прав інтелектуальної власності за відсутності договірних відносин між ними та порушниками. Це явно суперечить розумінню права інформації міжнародним і європейським законодавцем.

Висновки. Таким чином, вказане дає змогу стверджувати про узгодження національного правового регулювання права інформації з нормами міжнародного законодавства, а також про необхідність подальшого вдосконалення такого регулювання в напрямі забезпечення відповідності положенням європейського законодавства. Зокрема, право інформації має передбачатися всіма спеціальними законами у сфері охорони права інтелектуальної власності, а в рекомендаціях Верховного Суду України та Вищого господарського суду України слід прописати обставини, які повинен з'ясувати суд для винесення рішення щодо надання правовласнику інформації про третіх осіб, визначити категорії третіх осіб та встановити межі запитуваної інформації. Обов'язково в окресленні меж інформації необхідно передбачити превалювання конституційного права на відмову надавати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів. Лише за умови внесення таких уточнень до національного законодавства України можна буде говорити про належне правове регулювання права інформації.

Література:

1. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угода ТРІПС) // Інтелектуальна власність. – 1999. – № 5–7. – С. 186–224.
2. Директива Європейського парламенту та Ради 2004/48/ЄС від 29.04.2004 р. про забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minjust.gov.ua/file/31341>.
3. Функе (Funke) проти Франції : Рішення Європейського суду з прав людини від 25.02.1993 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/980_154.
4. Рішення Господарського суду міста Києва в справі № 910/12771/14 від 02.10.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua>.

Баженов М. И. Международное нормативно-правовое регулирование права информации в системе защиты прав интеллектуальной собственности и его влияние на национальное законодательство Украины

Аннотация. В статье исследуется право информации, предусмотренное в Соглашении по торговым аспектам прав интеллектуальной собственности, которое применяется в процессе защиты прав интеллектуальной собственности. Автором анализируется влияние международного нормативно-правового регулирования этого права на национальное законодательство Украины, устанавливаются проблемы и перспективы внедрения его в национальных реалиях.

Ключевые слова: право информации, защита прав интеллектуальной собственности, требование информирования, каналы распространения товаров и услуг, третьи лица.

Bazhenov M. International legal regulation of information law in the system of intellectual property protection and its impact on the national legislation of Ukraine

Summary. The article includes analysis of the information law at the international, regional and national levels. In particular, the author examines Art. 47 of the Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS), Art. 8 of the Directive 2004/48 / EC of the European Parliament and of the Council on the enforcement of intellectual property rights and the provisions of national legislation on the foreign law considering the regulation of the system of intellectual property protection.

Detailed analysis of European law in that regard has allowed the author to reveal certain inconsistencies in the national legal regulation and to propose the solutions. In particular, it has been stated the position of necessary detailed national legislation norms due to the setting of limits on the information that will have the opportunity to be represented by a court of third persons involved in the production and distribution of goods and services that infringe the rights and the channels of distribution.

Special attention is given to the problem of correlation of information law and constitutional right in the refusing to testify or to explain anything about the person himself, his family members or close relatives, which wasn't previously raised in the literature on the civil law. Research of court practice on intellectual property rights protection has allowed the author to reveal problems with the use of the information right and to determine possible ways to overcome them.

Key words: information right, protection of intellectual property rights, demand of information, channels of goods and services distribution, third parties.